

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

Warsaw University of Maria Sklodowska-Curie
(Czestochowa, Poland)

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
НАПН України
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

II Всеукраїнська науково-практична конференція

ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ У ПСИХОЛОГІЧНИХ ВИМІРАХ
СПІЛЬНОТ ТА ПРОФЕСІЙ

До 85-річчя Національного авіаційного університету
та 15-річчя Навчально-наукового гуманітарного інституту

24-25 квітня 2018 року

Збірник наукових праць

Київ 2018

УДК 159.923(082)

I 602

Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій: збірник наукових праць / за заг. ред. Л.В. Помиткіної, Т.В. Вашеки, О.М. Ічанської. – К. : Аграр Медіа Груп, 2018. – 323 с.

Збірник містить матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з актуальних проблем розвитку особистості у різних соціальних та професійних структурах на різних вікових етапах онтогенезу, що відбулася 24-25 квітня 2018 року на кафедрі авіаційної психології Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету.

Голова організаційного комітету:

А.Г.Гудманян – доктор філологічних наук, професор, директор Навчально-наукового гуманітарного інституту Національного авіаційного університету, м. Київ

Заступник голови організаційного комітету:

Л.В.Помиткіна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Навчально-наукового гуманітарного інституту Національного авіаційного університету, м. Київ

Члени оргкомітету:

О.М.Лич. – канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Л.С.Яковицька – канд. біол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

М.В.Репетій – психолог кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Рецензенти:

В.Г. Панок – доктор психологічних наук, професор, директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, м. Київ

В.В.Волошина. – доктор психологічних наук, доцент, заступник декану факультету психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, м. Київ

*Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету
(протокол № 3 від 16 квітня 2018 р.)*

ISBN

© Колектив авторів, 2018

© Національний авіаційний університет, 2018

Ryff C. The Structure of Psychological Well-Being Revisited / C. Ryff, C. L. M. Keyes // Journal of Personality and Social Psychology. – 1995. – Vol. 69. – № 4. – P. 719-727.

Юлия Кушнир

*к. пед. н., доцент кафедры психологии
Донецкий национальный университет имени Василя Стуса
г.Винница (Україна)*

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ЗДОРОВЬЕ ПЕДАГОГА: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Эффективность педагогической деятельности во многом зависит не только от того, какими знаниями и методами владеет учитель, но и от его состояния физического, психического и социального благополучия.

Вопросами профессионального здоровья представителей различных профессий была представлена в трудах В. М. Бехтерева, Ю. В. Варданяна, Э. Ф. Зеера, Е. М. Иванова, В. М. Карвасарского, В. Н. Мясищева, И.В. Дубровиной, Л. М. Митина, Г. С. Никифорова и др.

Рассматривая труд как деятельность, исследователи приходят к выводу, что труд может оказывать на человека как положительное, так и негативное воздействие. Профессия педагога не является в этом случае исключением, поскольку является достаточно напряженной и стрессогенной.

С точки зрения содержания, понятие «профессиональное здоровье» представляет интерес для изучения деятельности педагога. Рассматривая термин «здоровье», следует отметить, что абсолютных критериев здоровья и болезни нет, стало быть, нет и четкой однозначной границы между этими двумя состояниями. Однако, практика вполне обоснованно требует проводить эту границу условно, руководствуясь главным образом социальными обстоятельствами.

Современная наука рассматривает здоровье в различных ракурсах. В психологии существует различие в понятиях: психическое здоровье и профессиональное здоровьем. Психическое здоровье является неотъемлемой частью и важнейшим компонентом здоровья. Психическое здоровье – это

состояние благополучия, в котором человек реализует свои способности, может противостоять обычным жизненным стрессам, продуктивно работать и вносить вклад в свое сообщество. В этом позитивном смысле психическое здоровье является основой благополучия человека и эффективного функционирования сообщества [2]. Основу профессионального здоровья в свою очередь, составляет, прежде всего, психическое здоровье.

Рассматривая вопрос профессионального здоровья, психологи указывают еще на такое понятие как психологическое здоровье. Характеристики психологически здоровой личности рассматривает в своих работах И. В. Дубровина [4].

Для психологически здоровой личности характерна устойчивая «Я - концепция», позитивная, адекватная, стабильная самооценка, управление состоянием психики (сферой эмоций, чувств, мышления) с элементами самопознания и психического оздоровления. При осуществлении любой профессиональной деятельности эти характеристики являются основополагающими, но для профессий в системе «человек-человек» особенно ценны и значимы.

Таким образом, учитывая терминологическое многообразие, следует отметить, что психологическое здоровье выступает как высший уровень психического здоровья, психическое здоровье создает фундамент для психологического здоровья и соответственно для профессионального здоровья. По мнению Б. С. Братуся «человек может быть психически здоров, но личностно болен» [3].

Эффективность педагогической деятельности во многом зависит не только от того, как учитель умеет координировать свои действия, поступки, высказывания и эмоции, но и от состояния физического, психического и социального благополучия.

В современной литературе описано большое количество исследований, позволяющих установить ряд важнейших факторов, подтверждающих, что профессиональное здоровье учителя определяется стабильностью результатов его труда, и сохраняет высокий уровень его профессионализма. «Проблему

профессионального здоровья педагога по степени значимости следует рассматривать в контексте общей концепции охраны здоровья нации. От здоровья педагога в огромной степени зависит здоровье подрастающего поколения, будущее страны», пишет Л. М. Митина [6].

Под профессиональным здоровьем принято понимать интегральную характеристику функционального состояния организма человека по физическим и психическим показателям с целью оценки его способности к определенной профессиональной деятельности с заданными эффективностью и продолжительностью на протяжении заданного периода жизни, а также устойчивость к неблагоприятным факторам, сопровождающим эту деятельность [5]. Это позволило в качестве симптомов нарушения профессионального здоровья учителя выделить следующие [7]:

- негативный субъективный статус, который проявляется ухудшением самочувствия, повышением артериального давления, снижением уровня профессиональной активности, снижением интереса к инновациям, сопротивлению им, а также в нестабильности настроения, быстрых переходах от гнева к состоянию апатии;

- наличие болевого синдрома (в том числе и психоэмоционального – «болит душа»);

- снижение или полная утрата трудоспособности, при которой у учителя нет сил для выполнения профессиональных обязанностей даже в начале рабочего дня;

- уменьшение объема и степени мобилизации функциональных резервов (быстрая утомляемость педагога, снижение объема внимания, отказ от активных методов обучения, требующих больших психофизиологических затрат, длительный период вработываемости, снижение переносимости повышенных физических и психических нагрузок);

- проявления психологического насилия в образовательной среде (самоутверждение за счет других), проявляющееся в открытом неприятии и постоянной критике ученика; унижении его человеческого достоинства; угрозах в

адрес ученика; предъявлении к ученику требований, не соответствующих возрасту или его возможностям.

Таким образом, чаще всего под профессиональным здоровьем педагога понимаются такие составляющие его физического, психического и социального статуса, которые определяют его способность к эффективной адаптации к непрерывно усложняющимся ситуациям. В рамках данной статьи невозможно детально охватить все аспекты, имеющие отношение к проблеме профессионального здоровья в педагогической деятельности. Но вместе с тем, следует отметить, что эффективность деятельности педагога зависит от его душевного благополучия, социального и физического состояния, что составляет основу профессионального здоровья.

Литература

1. Психология здоровья: учебник для вузов / Под. ред. Г. С. Никифорова. - СПб.: Питер, 2006. - 607 с. [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/3673-2012-09-04-04-57-45>
2. Психологический словарь /Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Политиздат, 1990. - 494 с.
3. Братусь Б.С. Аномалии личности. М. : «Мысль», 1988. – 301 с.
4. Педагогика психологического образования / Под ред. И.В.Дубровиной. – СПб : Питер, 2004. – 592 с.
5. Печеркина А. А. Профессиональное здоровье учителя: проблемы и перспективы [Текст] / А. А. Печеркина // Актуальные вопросы современной психологии: материалы междунар. науч. конф. (г. Челябинск, март 2011 г.). — Челябинск: Два комсомольца, 2011. — С. 82-84.
6. Митина Л.М. Психология труда и профессионального развития учителя. - М.: «Академия», 2004. - 320 с.
7. Сыманюк Э.Э., Печеркина А.А. Противодействие профессиональным деформациям // Народное образование. – № 9. 2010. - С. 265-269. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.moluch.ru/conf/psy/archive/30/245/>.

ЗМІСТ

<i>Kasım tatlıhoğlu</i>	<i>According to ericson's psychosocial development theory psychological determinants of identity development at the different life stages</i>	3
<i>Йоланта Вільш</i>	<i>Життєдіяльність людини у світлі значення показників сталих індивідуальних рис її особистості</i>	16
<i>Павляк Марек</i>	<i>Культурный шок – помощь солдатам в «предмиссионном» периоде и до его окончания</i>	21
<i>Ардашова Я.І.</i>	<i>Духовність крізь призму міфологічного, як джерело розвитку самосвідомості особистості</i>	31
<i>Барановська Л.В</i>	<i>Особистісно зорієнтована вимірність інноваційної педагогіки</i>	36
<i>Бількевич В.І.</i>	<i>Технологія психологічної корекції пстр методом поєднання арт-терапії з проведенням кризової інтервенції військових, які отримали поранення під час бойових дій в зоні АТО</i>	43
<i>Вашека Т.В.</i> <i>Чуковецька Н.Г.</i>	<i>Зв'язок внутрішньособистісного конфлікту з особистісною зрілістю жінок середнього віку</i>	48
<i>Виноградна О.В.</i>	<i>Особливості мотивації до навчання майбутніх психологів в умовах інформаційного суспільства</i>	53
<i>Виходцева О.А.</i>	<i>Альтруїстичні почуття як складова моральної відповідальності особистості</i>	57
<i>Вишневська С.В.</i>	<i>Самоактуалізація іконописців</i>	60

<i>Власова-Чмерук О.М. Долгова О.М. Кулик Р.О. О.Ігнатій (Воловенко О.С.)</i>	<i>Психологічні особливості ставлення до хвороби онкохворих</i>	65
<i>Волошина В.В.</i>	<i>Детермінанти професійного становлення майбутнього психолога</i>	73
<i>Вольнова Л.М.</i>	<i>Виміри психологічної проблеми в системі надання психологічної допомоги особистості</i>	78
<i>Вржесневский И.И. Оробец С.П. Юдин В.А.</i>	<i>Ализ отношения к физическим упражнениям и нагрузки девушек и женщин разных возрастных групп</i>	83
<i>Гавронська І.Ю.</i>	<i>Психологічні особливості професійного самовизначення сучасної молоді</i>	86
<i>Гірчук О.В.</i>	<i>Психологічні умови формування самоставлення особистості</i>	91
<i>Гічан І.С Гічан К.І.</i>	<i>Смуток душі як модус депресивного Буття людини</i>	97
<i>Горський О.М.</i>	<i>Соціонічно-інформаційний підхід до забезпечення функціональної стійкості авіаційно-космічної системи</i>	104
<i>Данюк О.В.</i>	<i>Казкотерапія як ефективний метод підвищення адаптації індивіда</i>	111
<i>Дубова О.Т.</i>	<i>Психологічні характеристики індивідуальних проявів віктимної поведінки жертв злочину</i>	116
<i>Евсеенко А.Н.</i>	<i>Индивидуальные особенности</i>	121

	<i>переживання життєвого кризису «опустевшого гнізда» у жінок середнього віку</i>	
<i>Жмурко М.Д.</i>	<i>Психологічні стратегії прийняття рішень в процесі професійного самовизначення</i>	128
<i>Зимогорова Н.В.</i>	<i>Індивідуальні можливості адаптації та збереження психічного здоров'я особистості в умовах мережевого соціуму</i>	134
<i>Злагодух В.В.</i>	<i>Взаємозв'язок стратегій розв'язання конфліктних ситуацій з рольовими домаганнями у шлюбі у жінок-керівників</i>	138
<i>Зоз О.П.</i>	<i>Фізичне виховання молоді у</i>	143
<i>Корнієнко С.О.</i>	<i>контексті</i>	
<i>Янішевський Ю.</i>	<i>здоров'язберезувальної компетенції</i>	
<i>Ічанська О.М.</i>	<i>Динаміка переживання кризи під</i>	145
<i>Клюзко К. Є</i>	<i>час психореабілітації у дітей постраждалих від збройного конфлікту на Донбасі</i>	
<i>Ічанська О.М.</i>	<i>Професійна придатність моряка</i>	150
<i>Лопушанська К.М.</i>	<i>у контексті адаптації до трудової діяльності екстремального профілю</i>	
<i>Ковтун О.В.</i>	<i>Вплив індивідуально-</i>	155
<i>Гудманян А.Г.</i>	<i>психологічних особливостей перекладача на процес і результат перекладу</i>	
<i>Конюх А.Є.</i>	<i>Особливості зв'язку схильності до</i>	160
	<i>стресу із антиципаційною спроможністю пожежників</i>	
<i>Котлова Л.О.</i>	<i>Психологічне благополуччя:</i>	166
	<i>чинники та складові</i>	
<i>Кушир Ю.В.</i>	<i>Професійне здоров'я педагога: реалії і перспективи</i>	170

<i>Лановенко Ю.І.</i>	<i>Система інтерпретації в тренінговій роботі</i>	174
<i>Лебедик Л.В.</i>	<i>Роль майбутнього викладача вищої школи у формуванні своєї індивідуальності</i>	182
<i>Лич О.М.</i>	<i>Життєстійкість як індивідуальний чинник вирішення життєвих криз людиною похилого віку</i>	187
<i>Оверчук В.</i>	<i>Особливості допомоги дітям у подоланні травматичного досвіду</i>	193
<i>Павлик Н.В.</i>	<i>Психологічний супровід гармонійного особистісного розвитку студентів вназ гуманітарного та технічного профілю</i>	198
<i>Подкопаєва Ю.В</i> <i>Маляр О.І.</i>	<i>Вплив засобів масової інформації на формування уявлень про духовний ідеал особистості дитини молодшого шкільного віку</i>	203
<i>Покотило Л.Ю</i>	<i>Психокульт як механізм деструктивного впливу на самосвідомість особистості</i>	208
<i>Помиткін Е.О.</i> <i>Сидорчук Ю.</i>	<i>Головний біль пострадянської освіти у ххі столітті</i>	210
<i>Помиткіна Л.В.</i>	<i>Розвиток індивідуальності особистості через врахування конгруентного способу життя</i>	215
<i>Радзімовська О.В.</i>	<i>Вплив індивідуальних особливостей андрагога на ефективність процесу педагогічної взаємодії з дорослими учнями</i>	219
<i>Репетій М.В.</i>	<i>Теоретичні аспекти дослідження музикотерапії як засобу збереження фізичного та психологічного здоров'я</i>	225

<i>Рибалка В.В.</i>	<i>Соціально-педагогічні і психологічні особливості розвитку громадянського суспільства і особистості громадянина та демократична парадигма освіти</i>	230
<i>Руденко М.П.</i>	<i>Особливості імітаційного моделювання діяльності операторів для створення емерджентного ефекту авіаційних систем</i>	241
<i>Рудик С.А.</i>	<i>Психологічний тренінг «шлях до вершини» як метод покращення адаптаційних здібностей індивідуальності</i>	245
<i>Сечейко О.В.</i>	<i>Особистісні трансформації студентів-психологів в контексті професійної придатності</i>	251
<i>Синишина В.М.</i>	<i>Психологічна допомога учасникам навчально-виховного процесу при переживанні травмуючого досвіду, пов'язаного з антитерористичною операцією на сході України</i>	261
<i>Спасіченко В.М.</i>	<i>Індивідуальні особливості переробки досвіду небезпеки в авіаційному спорті</i>	269
<i>Стойко Ю.</i>	<i>Психологічні особливості переживання життєвої кризи особистістю</i>	273
<i>Стрельников В.Ю.</i>	<i>Духовний світ індивідуальності студента</i>	280
<i>Ховдунов В.О.</i>	<i>Генезис психологічного здоров'я особистості</i>	283
<i>Цибульська В.І.</i>	<i>Особливості прояву життєвої позиції у осіб юнацького віку</i>	291

<i>Шелевер О.В.</i>	<i>Психологічні аспекти ставлення до здоров'я вихованців інтернатних закладів</i>	296
<i>Яковицька Л.С.</i>	<i>Екстеріоризація як мотиваційно-ціннісний чинник самореалізації особистості у науково-технічній діяльності</i>	300
<i>Ямницький В.М. Литвиненко С.А.</i>	<i>Сучасні практики психологічної допомоги</i>	305